

**Слово на ректора на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“ проф. Анастас Герджиков
3 октомври 2023 г., зала „България“**

***Уважаема госпожо Вицепрезидент,
Уважаеми членове на Академичния съвет,
Ваши превъзходителства,
Народни представители,
Господин председател на БАН,
Уважаеми колеги ректори на висши училища,
Уважаеми колеги, преподаватели, служители,
Скъпи студенти,***

Добре дошли на тържественото честване на 135-годишния юбилей на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. На 1 октомври 1988 г. е открит Висшият педагогически курс, преобразуван три месеца по-късно от Народното събрание със закон във висше училище. Така е официално основан първият български университет.

Софийският университет е най-старият и най-голям университет на България. Ние сме горди с нашия патрон, българския светец Климент Охридски. Неговото дело е причината в приветствието си по повод 50-годишния юбилей на Софийския университет френския сенатор Жюстен Годар да напише „Нашите стари френски университети поздравяват, прочее, вашия като техен съвременник. За някои от тях той е по-стар, защото от Охрид до София, от старата духовна столица до новата, връзката не е била прекъсвана“.

Още през Възраждането изтъкнати личности като Васил Априлов, Иван Богоров, Константин Фотинов, Гаврил Кръстевич и други възпитаници на големите европейски университети завещават на първото поколение свободни българи своята най-съкровена мечта – идеята за български университет. Намират се и щедрите дарители – братята Евлогий и Христо Георгиеви.

През 1880 г. Министерството на просвещението внася в Народното събрание проект за Основен закон за училищата в Българското княжество. В него се предвижда „да се отвори българско висше училище (университет), което да обнеме юридическите, философските, естествените, медицинските и техническите науки“. През 1887 г., министърът на просвещението Тодор Иванчев издава наредба за откриване на педагогически клас към Първа мъжка гимназия в София, който на 8 декември 1888 г., Народното събрание преобразува във Висше училище.

Занятията започват със седем преподаватели и 43 студенти, само мъже. За пръв Ректор е избран езиковедът Александър Теодоров-Балан. Първите три отделения – Историко-филологическо, Физико-математическо и Юридическо са преобразувани през 1894 г. във факултети с новия закон за Висшето училище, в който се посочва, че то се е утвърдило като научен институт и е изградило авторитет в чужбина.

Забележителни постижения в хуманитарните науки бележат изтъкнатите български учени Иван Шишманов, Любомир Милетич, Боян Пенев, Йордан Иванов, Стефан Младенов, Александър Балабанов, Михаил Арнаудов, Васил Златарски, Петър Мутафчиев, Петко Стайнов, Димитър Михалчев и много други.

В природо-математическите науки се открояват: Анастас Иширков, Кирил Попов, Методий Попов, Любомир Чакалов, Никола Обрешков, Асен Златаров, Георги Златарски, Васил Моллов и др.

Почетни доктори на Софийския университет са били изтъкнати учени, политици и общественици от различни страни като Иван Вазов, Никола Тесла, Фредерик Жолио-Кюри, Рикардо Пикио, Дмитрий Лихачов, Умберо Еко, Пол Рикъор, Жак Дерида, Орхан Памук, Мо Йен, Михаил Горбачов, Франсоа Митеран, Хелмут Кол и тогавашният русенски митрополит, а днес негово светейшество патриарх Неофит, няколко нобелови лауреати.

След като през 1904 г. първото българско висше училище прераства в университет, за две десетилетия се откриват четири нови факултета – Медицински, Агрономо-лесовъден, Богословски и Ветеринарно-медицински.

В периода 1947-1952 г. Народното събрание приема закони, с които отделя факултети и институти от структурата на университета. Някои от тях поставят началото на нови, самостоятелни висши училища като Висшия икономически институт, Медицинска академия, Ветеринарно-медицинския институт, както и на Селскостопанската академия, а други преминават в системата на БАН. През последните години някои от тези звена са възстановени в структурата на университета (Богословският факултет, Медицинският факултет). Разкрит е и нов Стопански факултет. През 2012 г. Химическият факултет е преобразуван във Факултет по химия и фармация, а през 2018 г. Факултетът по начална и предучилищна педагогика се преобразува във Факултет по науки за образованието и изкуствата.

Днес Софийският университет е разположен в 18 учебни сгради, повечето от които – недвижима културна ценност, и обхваща 16 факултета, 3 департамента, множество центрове и обслужващи звена. В структурата на Софийския университет са включени следните основни звена: Факултетът по славянски филологии, Факултетът по класически и нови филологии, Историческият факултет, Философският факултет, Юридическият факултет, Факултетът по журналистика и масова комуникация, Факултетът по педагогика, Факултетът по науки за образованието и изкуствата, Геолого-географският факултет, Физическият факултет, Факултетът по математика и информатика, Факултетът по химия и фармация, Биологическият факултет, Стопанският факултет, Богословският факултет, Медицинският факултет, Департаментът за информация и усъвършенстване на учители, Департаментът за езиково обучение и Департаментът по спорт.

С над 2 500 000 библиотечни единици Университетската библиотека е втора по големина след Националната библиотека, но е първа по посещаемост.

Горди сме със своето Университетско издателство, с Културния център, с ЦСВП „Проф. Иван Дуйчев“, с университетските медии, с театър @лма @лтер, с музеите на Софийския университет, с университетските ботанически градини.

Софийският университет е водещ в международната дейност с участието си в европейския алианс „Transform4Europe“ и в няколко международни европейски мрежи, със стотиците договори за сътрудничество с чуждестранни университети от целия свят, с множество съвместни участия в международни проекти, със студентската и преподавателската мобилност.

Университетът предлага образование в 120 специалности в образователно-квалификационните степени „бакалавър“ и „магистър“ след средно образование и в над 400 магистърски програми. Постоянно обновяваме учебните планове и програми, влизаме в партньорски отношения с бизнеса, с други университети и научни организации.

Стотици хиляди са възпитаниците на Софийския университет, близо 20 000 се образуват в него и днес.

Основание да твърдя, че Софийският университет предлага най-високо качество на образованието и постига най-високи научни резултати, ми дава фактът, че според Националната рейтингова система той е на първо място в почти половината от всички професионални направления в страната. Университетът дава над една трета от научните резултати на всички 52 български висши училища. Той е и единственият български университет в първите хиляда в световните класации.

Университетът е водещ в научните изследвания в страната със сериозни публикации на нашите преподаватели, изследователи, докторанти и студенти, със спечелените проекти и награди, между които най-големият брой успешни проекти по програма Хоризонт 2020, участие и в трите центъра за върхови постижения в страната, в два от които като водещ партньор, и в центрове за компетентност, в един от които като водеща институция, с Института си за интелектуална собственост, с Института „INSAIT“, който привлече световни учени и най-талантливите докторанти и през миналия месец стана първият институт от Източна Европа, приет в европейската мрежа за развитие на изкуствения интелект ELLIS.

Научната продукция на Университета в списания, които се индексират в световните бази данни, нараства. Докато за 2022 г. българските научни публикации са намалели с 5 на сто, публикациите на Софийския университет са се увеличили с 21 %, а за 2021 и 2022 – с 50 на сто, като при хуманитарните и социалните науки ръстът на нашите публикации за две години е 86 на сто.

Високото качество на образованието и на научните изследвания дължим на нашите 1700 преподаватели и изследователи, много от които са носители на националните награди за наука „Питагор“ и на престижни международни награди, публикуват активно и основават преподаването на собствени научни изследвания – най-сигурната отличителна черта на качественото висше образование.

Най-важната задача на Университета е да създаде активни и честни граждани, търсещи личности, които не се притесняват да поставят въпроси и да отстояват мнението си, но и да проявяват разбиране, уважение и толерантност към мнението на другите.

Често казвам, че Университетът не е място за политика, но той е най-доброто място за обсъждане и изготвяне на политики. Тук са най-компетентните експерти във всяка област на обществения живот, тук са младите хора, които са най-заинтересовани от правилността и бъдещия успех на политиките, които избираме днес. Наш дълг е да покажем на обществото пътя напред, да издигаме глас срещу всяка несправедливост и да бъдем гарант за спазването на свободата на словото и за гарантирането на обществен интерес. С посланията си трябва да спечелим доверието на обществото, което има нужда от национална институция, на чиято преценка може да разчита.

Към над хилядата образователни, научни и културни прояви, които Софийският университет организира ежегодно, тази година се прибавят десетки събития – общоуниверситетски и факултетни, посветени на юбилея. Организиране чествания, изложби, концерти, представления, обществени дискусии, свързани с образование, наука и култура, форуми и международни конференции, публикуваме юбилейни издания. Много от събитията са организирани от Студентския съвет.

Нека в тази юбилейна година Софийският университет да покаже на обществото духовния път, нека в морето от глобална информация посочим важните ценности, нека наред с експертното знание дадем на народа си чувство за смисъл и цел.

Това е смисълът на една годишнина – да покажем, че в живота ни има и по-важни неща от борбата за материален просперитет – духовност, просвета, култура и естетическа наслада.

Пожелавам на всички колеги – преподаватели, изследователи, студенти и докторанти винаги да се стремят към това, да са горди с постиженията ни и щастливи от това, че са намерили призванието си. Заниманието с наука, а оттам и с образование е призвание. То не е просто работа, а вътрешна необходимост да откриваш истината и да намираш връзките между явленията. Това носи удовлетворение, каквото никоя друга дейност не носи.

Скъпи колеги, нека предадем любовта към духовността, просветата и доброто на младите хора!

Скъпи студенти, бъдете усърдни в овладяването на знанията, станете четящи и любознателни хора! Забравете всичко, което ви разделя от други българи или от други хора, отхвърлете омразата и изберете съзиданието!

Нека и през следващите десетилетия Софийският университет бъде водещата сила в образованието и науката за доброто на народа ни и за прослава на родината!

Честит празник!